

Васіль Зуёнак

...у сабак – як і ў людзей: калі адзін гаўкне,
то другі абавязкова знойдзецца –
падгаўкне, падхопіць той брэх...

На парукі...

Элегія

Сабраліся мужчыны пакурышь. А Мірон ня п’е, але і ён сабраўся таксама, — прыйшоў, значыць. Гэтак у яго заўсёды: дзе зъбяруцца, там і ён. А ня п’е. Плёткі, кажа, паслушаць хочацца... Ну, хочацца дык хочацца, — гэта ж ня выпіць на дармаўшчыну, «на халаву», прасыцей кажучы... Сядзі сабе, слухай, — не шкада. Прывыклі ўжо мужчыны — і ня дзівяцца. Толькі пасыміхаюцца іншы раз — гэта ўжо як глынуньць патрохі. Асабліва Пашка Блізьнюк, ён жа «пастух з “Соняй”», вылузваецца. Як далі яму гэтую самую «Соню», раздзіва такое японскае, каб не сумаваў ля статку, дык розуму Пашка за доўгія летнія дні набраўся па самыя вушы — наслухаўся. А пасля яшчэ і ў раённай газетцы напісалі, быццам съпецыяльна для ўзборскай гісторыі: каб застаўся ў ёй не адно Пашка Блізьнюк, але і «пастух з “Соняй”».

Дык вось «Соня» гэтая і цяпер яшчэ — горш за жонку

— галаву Пашкаву дурыць. І пры нагодзе, якая і зараз надарылася, так і прэ тая дурнота, так і выліваецца на язык:

— А ты ці ня ў прэзідэнты, Мірон, наважыўся, га? Бо як жа: прэзідэнту піць не паложана, як і табе во... Старшыням там розным — ад нашага, калгаснага, да міністэрскага якога Баркаўца, — калі ласка. А прэзідэнту — ні-ні! — здароўе шанаваць трэба: яно ж ужо цяпер як багацьце дзяржаўнае, капітал, — народу належыць... Ды што казаць — ты ўжо і без таго за прэзідэнта ў баб старой веры абаснаваўся, пакуль што ва ўзборскіх межах, але чым чорт не жартуе...

— Ты чорта не чапай, — не залюбіў Мірон, — з богам трэба жыць — і ў слове, і ў дзеле, адкрывенна скажу...

— Во і пропаведзь пачынаецца, казань... — Пашка падміргнуў мужчынам. Але тыя і без яго даўно знаюць: гэтым «адкрывенна» Мірон заўсёды пачынаў сваё малітвойнае чытаньне, калі зьбіраліся на съвята якое стара-веры-беспапоўшчына. Зьбіраліся да яго, бо чытаць з большага ўмеў пастарыннаму. І кніга старынная ад бацькі засталася. Як і слова гэтае «адкрывенна»...

А было яно сказана ў пару бязбожніцтва, калі галоўны страверскі грамацей загрымей з Узбор'я па кулацкіх этапах. Дык вось, сабраліся тады жанкі памаліцца — цішком каб... А парадку ніхто і ня знае, — цёмныя бабы... Зацягнулі няўлад, як загаласілі, хто што помніў... А тут і зьявіўся Хвеяпент, бацька Міронаў, — і бухнуў з парогу:

— Пацалуйце, адкрывенна вам скажу, у с... — ня тую песнью заплялі...

З тым і верх узяў, у галоўныя псаломшчыкі вызначыўся...

З тым жа блаславеннем і па сёньня Мірон, ад выпадку да выпадку, службу правіць, калі зьбяруцца ды папросяць... І пачынае тым, бацькавым, «адкрывенна», бо ўважае яго за слова, прамоўленае па канону, слова ад бoga: пэўна ж, «па закону» бацька яго прамаўляй...

А да кепікаў розных на гэты конт Мірон прывык. І на пасьмешкі, як во зараз, Пашкі Блізныюка толькі цьфукнуў, як на нячыстую сілу, хоць з-за барады таго цьфуканья і ня бачна было:

— Блізныюк ён і ёсьць блазынюк, скажу адкрывенна...

— Гэ-э, то і я ж «адкрывенна», — не сунімаўся Пашка. — От цяпер бы табе яшчэ б клюшку з шайбай — для поўнай святой інгурэцыі, ці як там «Соня» мая называла, яшчэ й тлумачыла: пасъвячэнне такое, калі новыя начальнікі клянуща, што людзі пры іхнія уладзе будуць жыць кепска, але нядоўга... — і Пашка аж зайшоўся перханьнем ад задавальнення... «Няйнакш, таму, што не падавіўся, як косткай, гэтакім словам, выкаўтнуў...» — Мірон не запомніў нават яго, каб паўтарыць, але падумаў гэтак. А Пашка па-петушынаму абвёў позіркам мужчынаў, нібы пытаючыся: «Ну, як? Урэзай, га?...»

Але ў мужчынаў усё гэта міма вушэй праляцела: ці мала што вярзе Пашка — і ці ўпершыню... Ды і не да блюзнерства зараз было — справа сур'ёзная высыпяvalа. Бо тут жа, на лавачцы, ля крамы, дзе сабраліся, ужо скідвацца пачалі, — як належыць і колькі належыць...

«Колькі» — гэта ўжо даўно прыкінуў кожны сам сабе: па наяўных галовах, тое самае што й глотках, і па наяўнасці гатунку з адпаведным

яму коштам і адпаведнай гэтаму кошту наяўнасці ў кішэнях... За апошнім, яно, было цяжэй: у чужую кішэню вока не запусыціш. Але вонк падказваў, хто чаго варты і што (разумей: колькі) ад каго можна чакаць... Тут ніхто памыліцца, каб і хацеў, ня мог, — хіба што на нейкую дробязь... Прамашка выключалася. І ўсё ж, па завядзёнцы, за лічыльшчыка трymаўся Лёша, Сахончык па прозвішчу, а па мянушцы, ці па сельгаснаменклатуры, Рахункавод, — была, і ня дужа даўно, пасада ў яго такая пры ферме... Цяпер, калі паглядзець ад крамы цераз выган, ні фермы той — толькі слупы ад съценаў засталіся, ды кроквы на іх — праз адну-дзве — утрималіся; ні, сама сабой, пагалоўя на ферме; ні, як вынік, Лёшавых падрахункаў... А вывучка засталася, уцалела, — толькі фронт работы звузіўся, зымізарнеў да тусаванья і разгладжванья на лавачцы вось гэтых няшчасных — пакамечаных, зашмальцаваных, перасыпаных тытунём — паперак... Хіба гэта сумы, хіба гэта ўлік для Лёшавай галавы?! Ды ён жа яшчэ ў школе трохзначныя лічбы адным імгненнем перамнажаў!.. А тут...

Ды што тут казаць: застаўся пакуль што Лёша, як і «пастух з “Соняй”», у рэзерве калгаснага камандаванья. Бо калгас той і сам як бы ў рэзервісты залічаны. Што ні год усё звужаецца ды ўсыхаецца... От ферма ў брыгадзе была — а цяпер дзе яна? Рассыпалася зімою, ад бяскорміцы ратуючыся. Пайшлі рагулі ў съвет, як у капейку. Больш-менш таварных аж у суседні раён, у бежанцы, сплавілі. А рэштку — на камбінат, пад нож... Раней, як стрэхі саламяныя былі, дык тым «рэзервам» і пагалоўе ратаўвалася: сечкі з саломы нашаткуюць, запараць, — корм ня корм, малаком не зальешся, але на вясну, на траўку, статак выведзеш. А цяпер — шыферная страха не ўратуе: не насячэш, не запарыш...

Але пра гэта ўжо на лавачцы і гамонкі няма. Даўно няма... Цяпер у мужыкоў — клопат пільнейшы: душа гарыць. А не пасыпеш патушыць, то і жонкі неўзабаве адна за адною, ля печы ўходаўшыся, тут жа па-прыцягаюцца: хто па дарозе на тарфянішча — буракі праполваць, хто на луг — сена падварушваць... А крамы не абмінуць... Як жа абыдзеш, калі стоўп сям'і тут цяперся тырчыць... Гэтак і папрэ, незатушанага, — ня важна, куды — абы паперці: хоць ваду ў ступе таўчы... Гэтак і давядзеца да вечару гарэць і не згараць... Таму і съпяшаюцца мужчыны...

А «наяўнасці» яўна не хапае... Люська, можа б, і адпусыцілася. Але ж учора, бедную, рэвізоры якраз трэслі. Відаць, і сёньня яшчэ падсыпяцца. Таму і не патыкайся да Люські, каб напавер...

Вось тут якраз і падсунуўся Мірон. Ніхто б такога, па праўдзе кажучы, і не прыдумаў у гэтай запарцы. Але сам ён, зусім не па звычцы, азваўся:

— Што, недабор? — і на агульнае зьдзіўленье ўдакладняць пачаў: — Колькі?..

Лёша толькі незадаволена адмахнуўся: — Нуль цэльых і х... дзясятых!.. — І нават вачэй ня ўзняў: — Так, на чым мы спыніліся?.. Хрэн дзясятых... хрэн дзясятых... Ага, пайшлі далей... — А ў голасе незадаволенасць накіпае: — Ну «ікс» дзясятых — для тых, хто да алгебры ў школе дабраўся: тое, значыць, што знайсьці трэба... — І на Мірона зыркае, — пэўна ж, за тое, што дурным сваім «колькі» пераблытаў ён справаванье...

І Мірон, па ўсім бачна, адчуў віну сваю і як бы апраўдвацца пачаў:

— Дык я ж у цябе адкрывенна пытаюся... — і раптам у кішэню

палез – і тут жа паперку працягвае: — На во, бяры, дабаўлю, калі на тое...

— На тое, на тое!.. — аж усхапіўся Пашка. — А ты, думаў, на што-небудзь так сабе, на пусьцяковіну якую?!. — І, згробши ў жменю паперкі, трymа скачкамі, быццам цераз лужы сігаў, апынуўся ля крамных дзвярэй: — Я вобмігам! Справа сур'ёзная!.. — адтуль ужо прысіпваў, як перахоплены ад празьмернага хваляваньня, ягоны голас...

Праўда ж, і не затрымаўся Пашка. Але назад вяртаўся адпаведна ўрачыстасці моманту: не таропка, мерным крокам, як бы нішто і ня гоніць яго, не прысьпешвае. У кожнай руцэ — а іх было дзьве — гэта Лёша зылічыў адразу — трymаў па бутэльцы, сур'ёзна гэтак, з усёй адказнасцю, — акурат як трymаюць зараз сьвечкі ў царкве ўчарашнія павадыры камунізму: з нейкай баязлівай, спалоханай учэпістасцю, каб, крый божа, ня ўпусьціць...

Першую, з правай рукі, бутэльку паставіў на лавачку моўчкі, а другую, ужо з шырокай усьмешкай, патрос над галавою:

— Во, як «Соня» мая кажа, дзякую спонсару!.. — і правую, вызваленую, руку працягнуў Мірону.

Той толькі як сабраўся ўзяць штосьці, — гэтак і далонь сваю падстаўляў, ды нечакана апусьціў яе і быццам усхліпнуў:

— Дык а ты ж... таго... а рэшты?..

— «Дык, дык»... Які «індык», якая рэшта? Тут рэшты, у сур'ёзнай справе, не бывае... І няёмка нават, бо не салідна, заікацца аб гэтым... — і Пашка яшчэ раз шырока разявіўся, цяпер ужо ў рогаце, як бы дэманструючы пустату ўроце, пра якую, калі хапала толькі на пляшку, а на закусь ні капейкі не заставалася, ня раз ён гаварыў, нібы пра ўласнае геройства: «Біўні во ўсе павыпалі... Бульбіну ўкусіць не магу, ня тое што... Казённыя б паставіць, загарадзіць прасла, ды не зъбяруся ж усё, часу ўсё ніяк ня выкраіць... Так і плямкаю... — Пры гэтым засоўваў палец — кручком — за шчаку, здавалася, да самага вуха, адцягваў: глядзіце, маўляў, быццам каню на базары. Гэтым канчаткова сьведчыў, што закусь тая зусім тут і лішняя, і са шкадаваньнем: — А было ж... поўны хлявец белых авец — было... — яшчэ й дзіву даваўся: — І на чым толькі зубы зьеў, га?..»

— Ну, што называецца, — «дык»... — залатое слова ў Мірона, — і Лёша міргануў на бутэльку.

Пашка зылёту падхапіў: толькі так і не інакш, у самым зародку, трэба прыдущыць гэтую цягамоціну наконт рэшты, — і са спрытам фокусніка адкаркаваў бутэльку. З гэтакім жа спрытам, раскручваючы, каб лілося з завіхрэннем, прыклаліся па чарзе да рыльца.

І во цяпер толькі ачомаўся Мірон, хапіў, як вынырнуўшы з віру, глыток паветра:

— І-э-х!.. А што тут... гэта я... самае... толькі заткала ад бутэлькі?

Тады ўсе і азірнуліся, і ўбачылі: у бутэльцы той ужо хоць краплі лічы, — і зьдзівіліся... Не, не таму, што так, момантам, усё выйшла, — добрая справа, асабліва калі яна па душы, заўсёды хутка канчаецца. Зьдзівіліся, што і Мірон як бы на нейкую долю разылікі мае...

— Ды ты што?! — Пашка як вушам сваім не паверыў. — І сваю кандыдатуру выстаўляеш? Балаціруешся, глядзі? — Але тут жа спахапіўся. Паправіўся: — Ды нам жа не шкада... Толькі ж гэта, як мая «Соня» кажа, полная алкагалізацыя народу...

Падтрымаў і Лёша:

— Яно й праўда: не падумай, што агітуем, каб нам болей... Але паасыцерагайся...

Што маніць: Мірон і сам да апошняга моманту пэўнасці наконт выпіўкі ня меў. Ноч, калі прызнацца, праварочаўся ў ложку. Бяды не бяды, думаў, але ж на старасці год... ды раптам — у шклянку носам... З непітушчага ды з такім каб вось — у сыны, а то і ва ўнукі вартыя... з такім, каб і хацеў, дык ня згонішся... Ды і ці хочацца ж... Брыдка... і перад сабой, і перад дзядамі-прадзедамі. Гэта, думалася, пабачыў бы бацька родны, паглядзеў бы, як пацягненца ён да бутэлькі... — веры б ня даў. А то і не пазнаў бы... Барада, як памяло, галава з пляшыўнай... — і на табе — старога закону супраціў і сумленьню папярок горла... Нехе, дома, у адзіноце, так бы й не рашыўся Мірон. А тут во, на людзях, тут і рашучасць адкуль узялася — няйначай, д'ябал пад руку штурхае:

— Ды я вам адкрывенна скажу: і ў той бок не паглядзеў бы. Але край трэба... — і Мірон як разануў даланёй па шыі, разгортваючы бараду. — Во так трэба, адкрывенна кажу...

І тады дружна ўсе пагадзіліся, — што і пярэчыць, калі і другую трэба ў абарот пускаць, ды яна ж, калі прыкінуць, зноў жа, цалкам Міронава, яго коштам узятая — а таму як тут і адмовіш...

Першым — ва ўласнай жа руцэ — пацягнуў Пашка, як бы пробу здымачы. Але патлумачыў інакш, па навуцы:

— Гэта каб для разгону месца больш вызваліць... — і, раскруціўшы бутэльку, паднёс Мірону: — Во, бачыш, які бурунчык віруе, аж да рыльца выганяе, а поўна было б — дзе б і тое паскарэнъне ўзялося — адразу б і гасілася завужэннем... Закон дынамікі вадкасці, так, здаецца, «Соня» мая вучыць... — І яшчэ, і яшчэ — разоў пяць крутануўшы бутэльку, сунуў яе ў Міронаву руку:

— Ну, закідвой бараду — ды хутчэй, хутчэй!.. во-во: рот на шырыню плячэй, як трэніруе на ранішнія зарадцы «Соня», — і куляй!.. — Аднак, пэўна яшчэ ня цалкам давяраючы Мірону, Пашка ня выпусціў бутэльку, а разам, у дзіве руці, кульнулі яе рыльцам, мінуючы сківіцы, бліжэй да глоткі, каб... Струменчык так і пасьевідаваў у нутро — Мірон і дыхнуць не пасьпей. Момант стаяў, вышкляніўшы вочы, і ў кожным з іх яшчэ гайдалася па бутэльцы — ад той, адной, што з пашкавай рукі пайшла ў калейку па руках мужчынаў... А потым бухнуў Мірон кашлем — ды ўсё было ўжо наўзданог: прайшло, праскочыла!.. Гэта ведалі ўсе. А Мірон здагадаўся па той цеплыні, што разылівалася ў грудзях. І галаву абдавала — як туманам, але съветлым і мройлівым. І ў думках лёгкасць зрабілася, — ясна ўсё і зразумела.

Таму і аб'явіў рашуча Мірон:

— Баркаўца біць іду.

— Гэта як?! Насьмерць ці што? — ад захапленыя Лёша аж за бутэльку ўхапіўся, супраць сонца наставіў: парожня... — Гадзіна... Даўно пара... — трасянуў пасудзіну, быццам за грудкі каго... А пра каго гаварыў? — першае, як бы і пра бутэльку, а другое... Другое — тут жа і выяўляцца пачало: — Вантробы людзям пераеў... — от і са мною — як? — Лёша ня мог утрымацца, каб ужо ў соты ці ў сто першы раз не нагадаць пра сваю крыўду: — Адкінуў, як нагою каўцюх непатрэбны... Канешне ж: ня ў той бок лічу... Ня ў ту ю кішэню... Праведнік гэтакі.

Саломінку нідзе не крані, хоць сабе й на дарозе валяецца... А сын? Сын – што? – за які хрэн хароміну ў горадзе адбэхаў – на тры паверхі: два ў неба, адзін у зямлю...

— Я ж адкрывенна і кажу: біць буду!.. – і Мірон засунуў руку за халяву гумавіка: — Во!.. – вышчагнуў адтуль доўгі нож-сякач, якім звычайна свяжуць жыўнасць: дзе разануць, а дзе й расьсекчы...

— О-о, дык то ўжо ня біць, а рэзаць?..

— Прывезаў ужо. Вечарам учора... I разабраў... – На ножыку, асабліва ля драўлянай ручкі, і сапраўды чырванелася засохлая кроў. – Ноч таму й ня спаў. Гэта ж, падумаць, такога бычка... Да восені, адкрывенна, на паўтоны пацягнуў бы... А тут – на табе, прывалок... Гэтак, як быў на ланцу, з колічкам ад прывязі... гэтак і прывалок...

— Чакай, чакай, ды пра каго ты ўсё гэта? – нават самы тут спрытны на кемлівасць Лёша і той ніяк ня мог ухапіць за хвост Міронава бэрсаньне...

— А пра яго – няўжо ж пра каго... пра Баркаўца... Як пёрся па дарозе на сваім «казыле», так і зачапіў бычка, бо ён якраз там на абочыне і навязаны быў... Прывасьвіцца я завёў. А ён тут жа і ехаў, ды, пэўна, спалоханы бычок цераз дарогу пераскочыў, а ланцу пад колы. А ён і падчапіў... Колькі той бычок бег – пакуль, задыханы, не зваліўся... А ён хоць бы зірнуў – так і валок да самых варотаў... Ды яшчэ выскачыў ды з кулакамі...

— Го-о, а мы то ўжо думалі... I ўздыхнуць з палёгкай сабраліся... А выходзіць, ня ты яго... ну, гэта самае... – і Лёша кіўнуў галавою на адкрываўлены нож, — ня ты, а ён табе нос ламаць пачаў...

— Ня так-та й проста з носам у мяне, — злосна запярэчыў Мірон. – Нос пакуль што мой, дык і ўвярнуўся я...

— То і бычок жа, здаецца, быў твой... а во й не ўвярнуўся... – як варухнуў вугольле ў сярэдзіне ў Мірона Пашка. – А настрой ты нам парадкам сапсаваў развязкай такой паражэнчай. Як ні круці, а кампенсацыя, кажучы словамі май «Соні», яўна патрабуецца.

— Канешне ж! I ясьней яснага, — тут жа падхапіў Лёша. – З цябе, з цябе, Хвеяпентавіч!.. Не даходзіць хіба?

— Адкрывенна, дык і не...

— Ну, што не таго рэзаў і тым прычыніў нам такое, як «Соня» любіць гаварыць, маральнае расчараўанье – ніба ня ты вінаваты?..

— Ты і адказвай... – Лёша цярпець не любіў і таму падступіў з кароткімі гужамі: — Суму помніш? Засвоіў ці нагадаць?.. Каб падавіць смутак, бутэлькі, лічу, хопіць? – гэта ўжо да грамады...

— Хопіць, хопіць...

— Калі ёсьцека ў кішэні, то не цягні ката за хвост...

А над усімі галасамі – зноў Пашкава турбота пра маральнае забеспячэнне аперацыі:

— А то як жа – на вайну ды ў такім гнятлівым настроі?.. – на яўнае паражэнне ісьці...

Мірона ж надта і ўгаворваць не прыйшлося. Баявы шум у ягонай галаве забясьпечыў зьяўленыне яшчэ адной бутэлькі. Дзеля перамогі вытрас Мірон усё, што было затаілася ў кішэні...

А з тым і рушыў ён да канторы. Мацаваць тылы ўзяліся Лёша з Пашкам. Мірон напачатку запярэчыў:

— Ды што вы мне тут, пад нагамі... Бяз вас упраўлюся... — і зноў рашуча засунуў за халіву свой нож-сякач.

— Хадзем, хадзем... — супакойваў Лёша і даводзіў: — Разам і бацьку лягчэй біць... Хоць Баркавец, канешне, — цыфу: і адзін уложыш...

Дзьмуў у туую ж баявую дудку і Пашка:

— Галоўнае, без папярэджанья, без аб'ўлення вайны, — хай сабе і вераломна, але затое напавал...

Мірон, хоць і ня меў згоды на вераломства, — хацелася ўсё выказаць Баркаўцу, перш як прысуд вынесыці, — спрачацаца ўсё ж ня стаў. Ён прагнуў пераможнага канца, і таму, хістануўшыся пару разоў, пачаў выраўніваць хаду больш упэўнена... Пашка з Лёшам колькі кроакаў саступалі, быццам і ня з Міронам ішлі. Толькі голас Лёшаў яшчэ даганяў Мірона:

— Гэта ж ня жонка, каб асьцерагацца, — з ёю ж усё адно назаўтра жышь застанешся. Махнеш кулаком — сабе ж і даражэй. З ёю ласкаю старайся. А тут...

Словы тыя, аднак, ужо як бы абляталі Мірона, абсыпаліся пад ногі, не краналіся галавы. Так у шуме павісаюць самі па сабе апошнія трэнерскія парады баксёру, калі той (тэлевізар ня раз паказваў) ступіў ужо на памостак, апынуўся за канатамі... Праўда, падумаць тое маглі, хіба, Лёша з Пашкам, ды яшчэ Пашкава «Соня» каментар выдаць. Мірон жа, каб штосьці пэўнае, пра баксёрскія паядынкі і знаць ня знаюй. А Пашка, ня кажучы ўжо пра «Соню», вунь як добра адстаў... Разам з Лёшам... І хто ведае: ці гэтак спяшаўся Мірон, ці гэтак стараліся не съпяшацца съследам за ім памочніком...

Дасыпей Мірон Баркаўца якраз тады, калі той, расхлябіўшы дзъверы, выходитзіў на ганак, але задам наперад, бо крычаў яшчэ нешта туды, у нутро канторы. А калі павярнуўся, то і ўбачыў перад ганкам Мірона. Ён гайдаўся з узятымі рукамі, — збоку, Алёшу і Пашку, выдавала, што гэта ён у палон здаецца. А падыходзілі яны, рыхтык нічым і не спрычыніліся да гэтай дзеяі... Адно толькі — Пашка нёс на прыкладзенай да грудзей руцэ Міронаву шапку, такую — на ўсе сезоны: быццам і зімовую, але з адарванымі вушамі... Нёс, як царскую карону, — дык і што ж тут падазронага: нёс, бо на дарозе падняў. Зараз во верне гаспадару — не валяцца ж такой заслужанай шапцы ў пыле... А Мірон усё трос рукамі і штосьці высільваўся сказаць, з чаго атрымлівалася адно «ду... ду... ду...» Баркавец зразумеў, напэўна ж, што сказанае так красамоўна тычыцца яго. Але што? — кумекай, як хочаш: можа «дурань...» хацела прарэзацца з гэтага «дукання»? А можа, «дулю» мерыйся паднесыці Мірон, бо пальцы ягония на правай руцэ выкручваліся і ніяк не маглі сабрацца ў штосьці пэўнае...

— Ды што ты мне тут пад нагамі «дукаетш»?! — прарвала, нарэшце, Баркаўца. — Учора сваё не даатрымаў?

— А я... а я... — і тут Мірон як успомніў усё адно: — А ты... ты душагуб... во хто... во!.. — і рука ягоная, наўсілед, таксама ўспомніла, што рабіць зьбіралася: яна залезла ў халіву, каб выцягнуць той, акрываўлены нож

і паказаць, што гэта ж бычка Мірон мусіў прырэзаць з ягонае, Баркаўцовае, ласкі...

Нож так-сяк з гумавіка выбраўся, але тут жа і зваліўся на пясок. Бо зваліўся, упаў на калені і сам Мірон. Непрыступна над ім узвышаўся з ганку Баркавец. Глядзеў кудысьці паўзьверх – ажно з гідлівасцю, як на штосьці калі і вартав чаго, то адное толькі пагарды. А Лёшу з Пашкам здалося: на іх глядзіць. Яны тут жа, як па камандзе, і спыніліся, нібы ўкананыя...

Мірон жа так і стаяў на каленях, быццам прабачэння прасіў... Лысіна ягоная потна ўзблісквала ад сонечных зайчыкаў, што весела пырскалі праз лістоту разглістай ліпі, нібы хацелі сагнаць назойлівую муху; барада апала да запыленай, затаптанай травы, усё адно як наважылася падмятаць съежкку перад Баркаўцом... А чаравікі Баркаўцовы на тоўстай, па модзе, падэшве – рубчастыя, нібыта гусенічныя тракі, — пагойдваліся зьверху, над Міронавай галавой, мерна і пагрозыліва – з пяткі да наска, з наска да пяткі, быццам расыціралі штосьці – у пыл, у парашок; гайдалі з сабою і Баркаўца, гэтак жа гатовыя рушыць наперад і расыцерці ўсё, што трапіцца на дарозе... Перасохлыя, растрэсканыя дошкі ганку цяжка, як ад болю, парыпвалі...

Баркавец жа, пабачыўши нож, ажно ўзрадваўся:

— Та-а-ак!.. Тут ужо іншы паварот, і гаворка іншая, — рэзка павярнуўся і зынік за дзывярыма.

Чакаць доўга не давялося. З другога канца вуліцы, дзе быў сельсавет, задрымкаў матацыкл – і ўсе, а Лёша з Пашкам найперш, зразумелі: едзе «зорка з прасьеветам», малодшы лейтэнант, участковы Цыбульскі, Казік, Казімір Францавіч, — як для каго, а дакладней: зыходзячы з абставінаў – хто ў якія трапіў... Наогул жа, хлопец свой, незласылівы і несукаваты, хоць па-шляхецку і няхільны...

Таму Лёша з Пашкам ня дужа і зварухнуліся. А Мірону было ўсё адно: ён ужо лёг пластом. Барада з мятлы ператварылася ў стараверскі шчыт на грудзях...

— Ты што ж гэта надумаў сабе, га? Мірон Хвеяпентавіч, адказвай, у цябе пытаюся... – Казік нахіліўся да Мірона, прытрымліваючы левай рукой фуражку, каб ня ўпала, а правай патузай за каўнер расхрыстанай кашулі. – Ай-яй-яй! Каб хто іншы, а то... Ці ты жывы хоць? Дыхаеш?..

Грудзі Мірона гайданулі бараду:

— Я... ды я... я так сабе... Я ня супраць улады... Я за бычка... вось гэтага прыйшоў... – і заварочаў галавою, пачаў шукаць вачыма, а рубам далоні чыркаў, як пілаваў сябе па шыі...

— Ды ўбярыце вы, нарэшце, з-пад ног! – Баркавец сышоў з ганку, шырокім крокам пераступіў цераз Мірона, як цераз палена ўсё адно, і скіраваўся да машыны, адварнуўшыся толькі на хаду, крыкнуў сакратарцы: «Я ў раён!..», а участковому кіунуў: «Пратаколам аформіш...»

Аднак Цыбульскі і не варухнуўся на гэта аператыўнае распараджэнне. Ён стаяў над Міронам і, ці не ўпершыню, разгубіўся, ня ведаў, з чаго пачаць і чым кончыць гэтую мітрэнгу з Міронам...

Тады і загаварылі – разам наперабой – Лёша з Пашкам, можа, і падштурхнутыя ўласнаю віною:

— Ды мы яго самі, Францавіч, па этапе — і прама на печ. Ты арыштуй быццам, а мы на парукі бяром быццам... па камуністычнаму кодэксу, як «Соня» гаварыла калісці... І не турбуйся, Казімір Францавіч, — усё найлепшым чынам будзе споўнена...

Хоць і вялі Лёша з Пашкам Мірана па-панську, уподручкі, але па настрою іхняму і па рэдкіх словаах здавалася: вось-вось гатовыя кінуць яны арыштанта пасярод вуліцы, у лужыну, да качак, ці, на лепшы выпадак, пад пляцень, у крапіву... Дужа ж крыўдна было:

— Такі зарад сапсаваў... — пачынаў Лёша.

— Знаў бы — ні кроплі б ня выдзеліў... Гэх! — нібы пугаю шлёгаў Пашка, узмахаючы леваю, вольнай ад канвойнай службы, рукой...

А тут яшчэ ўвязаўся сабака. З чыго двара ён выскачыў, не прыкмечлі. Толькі, выявілася, дужа звяглівы і ўчэпісты... А ў сабак — як і ў людзей: калі адзін гаўкне, то другі абавязкова знайдзеца — падгаўкне, падхопіць той брэх...

Так і валаклі Лёша з Пашкам Мірана ў ганаровым сабачым суправаджэнні. Яшчэ і разважыць адзін аднаго спрабавалі:

— Сабакі — што: гаў-гаў — ды ў будку. От *мая* як узъесца!.. І кожан раз, кожан раз — адно і тое... Кожан дзень: «Гэта ж трэба набрацца так: на брывах во прыйшоў...» Не съярпей я ўчора: «Як гэта, чакай-чакай, — як гэта: «на брывах»? Ты во, калі разумная дужа... як тая «Соня»... вазьмі во ды паспрабуй... на бігудзях сваіх пахадзіць...» І як дух уняло! — маўчыць, адно вачыма лыпае...

— Яно гэтак: сабакі, як і жонкі, п'яных ня любяць... — Лёша па-філософску раз-пораз азіраўся, каб за лытку не ўчапіўся каторы, і тым часам кідаў позірк наперад, у зусім блізкую будучыню: — Яшчэ як там Міроніха нас сустрэнэ, чым — якім паленам ці вілашнікам — прывітае?

— А мы вось так, — загадаў Пашка, бо яны ўжо стаялі перад Міронавымі весьніцамі, — так вось: зашчапку адкідваем, а самі — кругом і арш!..

Толькі ўнікнуць вэрхалу і тут не ўдалося. Міранаў Тузік, пэўна ж, даўно ўжо навастрыгуся на сабачы брэх з вуліцы — нібы каманды чакаў... І во — ля самых варот валтузьня... Ды яшчэ смурод нейкі паганы ўлавіў нюхам. Ну ў задаў Тузік брэху, ну ў кінуўся пад вароты!.. І раптам асекся — гаспадара ўгледзеў. Зынякавеў Тузік, пару разоў вінавата хвастом вільнуў, у вочы Міруну спрабаваў зазірнуць. Толькі той неяк няўцягнёў ўсё грэбаў рукою — за дзъверы стараўся ўхапіцца... І тады Тузік напружыў заднія лапы, а пярэднімі гоцнуў Міруну на грудзі, каб да твару наблізіцца і лізнуць, выбачаючыся...

Таго і хапіла, каб ад штуршка Мірон захістаўся і асунуўся...

А Пашка з Лёшам яшчэ раз азірнуліся:

— Ну, галава быццам там, на двары, на сваёй, як сказала б *мая* «Соня», суверэннай тэрыторыі...

— А ногі... ногі — хрэн з імі, — ня наша сабачая справа... Як галава будзе — данясуць, куды трэба, за галавою пацягнуцца...